

Fordeling af Samfundsarbejdets Udbytte, fremkalder planløs Produktion, hvorved uhyre Værdier gaar til Grunde, skaber Kriser og Arbejdsløshed, splitter Samfundet i stadig heftigere Interessekrige“. Det, som vi her udtaler som en Kritik af det nuværende Samfund, har altsaa vist sig at slaå til til Punkt og Prikke. Vi har set, hvorledes Udbyttet fordeles paa en højest uretfærdig Maade. Vi har set, hvorledes Produktionen har været planløs, og hvorledes Udbyttet tilfalder dem, som ikke arbejder, paa den arbejdende Befolknings Bekostning.

Det er ikke alene her i Danmark, at vi sidste Aar har haft en Lovgivning af den Art, som jeg her har nævnt. En lignende Lovgivning har fundet Sted i en Række andre Lande. Jeg skal saaledes nævne Tyskland, hvor man er gaaet langt videre, end vi er gaaet her i Danmark, hvor der er fastsat meget strenge Straffe for den, der gør sig skyldig i en grov kapitalistisk Udbyttten. Det samme gælder ogsaa Amerika og England. Her er man gaaet saa vidt, at man har gennemført det, som Socialdemokratiet flere Gange har udtalt Ønsket om, nemlig at Staten skulde overtage Befolkningens Forsyning med Sukker. Det har man under denne Krig gjort i England. Der er det nu Staten, som har paataget sig den store Opgave at forsyne Befolkningen med Sukker til en nogenlunde rimelig Pris. Man skulde ikke have ventet, at man netop i et Land som England skulde have gennemført noget saadant. Jeg skal her nævne, at et Regeringsblad i England, nemlig „Daily News“, har skildret de Foranstaltninger, der er iværksatte, og siger om dem, at de ligefrem maa betegnes som „en social Revolution“. Der er mangen en Manchester-Frihandelsmand, som nu er gaaet over til at blive en ivrig Statssocialist. Og hvorfor har han gjort det? Fordi Nøden har tvunget ham dertil. I Norge og Sverige har man gennemført Foranstaltninger af lignende Art som her i Danmark, ja, man er i Norge gaaet endnu videre end her hjemme, idet man der er gaaet over til, at Staten har indført Korn i langt større Udstrækning, end Tilfældet har været hos os. Jeg skal her anføre en Udtalelse af en bekendt norsk Politiker, nemlig Gunnar Knudsen, Chefen for Landbrugsdepartementet. Han udtalte om disse Forhold følgende: „Den nuværende Situation synes at have bevist, at den eneste mulige Løsning af Spørgsmaalet om Landets Kornforsyning er, at der indføres Statsmonopol paa al Handel med Mel og

Korn“. Det er den Overbevisning, som denne Statsminister er kommet til. Jeg vil henstille disse Ord til velvillig Overvejelse for de to ærede Medlemmer fra Sæby (Pinstrup) og for Horsens Landkreds (P. Th. Nielsen). Saa vidt er man altsaa kommet deroppe i Forstaaelse af Nødvendigheden af, at Staten griber ind paa Omraader, som tidligere har været overladte det private Initiativ.

Det er muligt, at adskillige, maaske mange, af de Foranstaltninger, som er truffet i det sidste Krigsjaar, igen vil forsvinde, naar Krigen en Gang hører op, men selv om det skulde ske, tror jeg, at der ved disse Foranstaltninger er skabt et Præcedens, et Forbillede, for en Lovgivning i de kommende Tider. Det eneste glædelige Moment, jeg synes Krigen har medført, er den Anerkendelse, som de socialistiske Ideer og Anskuelser har fundet, og jeg skal i den Henseende tillade mig at oplæse, hvad en Korrespondent i London skriver til det socialdemokratiske Blad „Vorwärts“ om denne Ting. Han siger følgende: „Naar Krigen er sluttet, vil sikkert Fanatismen kølne betydeligt, men Krigen har i alt Fald leveret Beviset for, at det saakaldte „private Næringsliv“s Samfundssystem ikke kan holde en Nation oppe i alvorlige Tider. Der skulde synes at være et kort Skridt fra denne Erkendelse til Erkendelsen af, at det samme System i det hele taget ikke er et Samfundssystem, som lader sig forsvare af Mænd, som for Alvor vil deres Folks Vel“. Det er altsaa min Overbevisning, at de Tanker, som er nedlagte i denne Lovgivning, selv om de maaske bliver noget glemte, naar Krigen hører op, vil være Tanker, som vil leve op igen og komme til at danne Forbilledet for Fremtidens Lovgivning.

Jeg skal saa vende mig til den femte af de store Opgaver, som forelaa, nemlig Gennemførelsen af Grundlovsforslaget. Det er jo en uhyre vigtig Begivenhed, at vi har faaet den nye Forfatning, men en Begivenhed, som er sat i Skygge af Krigen, saa at Folk ikke har tænkt saa meget over den Sag, som de under andre Forhold vilde have gjort. Men sikkert er det, at den 5. Juni 1915 vil altid blive en Mærkedag og en Festsdag i det danske Folks Historie.

Der er maaske ikke Grund til at opfordre Regeringen til at fremsætte store og indgribende Lovforslag i den kommende Samling. Den Rigsdag, der sidder i Øjeblikket, og som af en vittig Landstings-